

Provinciaal Programma Landelijk Gebied Groningen deelgebied Oldambt

Beeldverlag kennissessie Water 30-10-2023

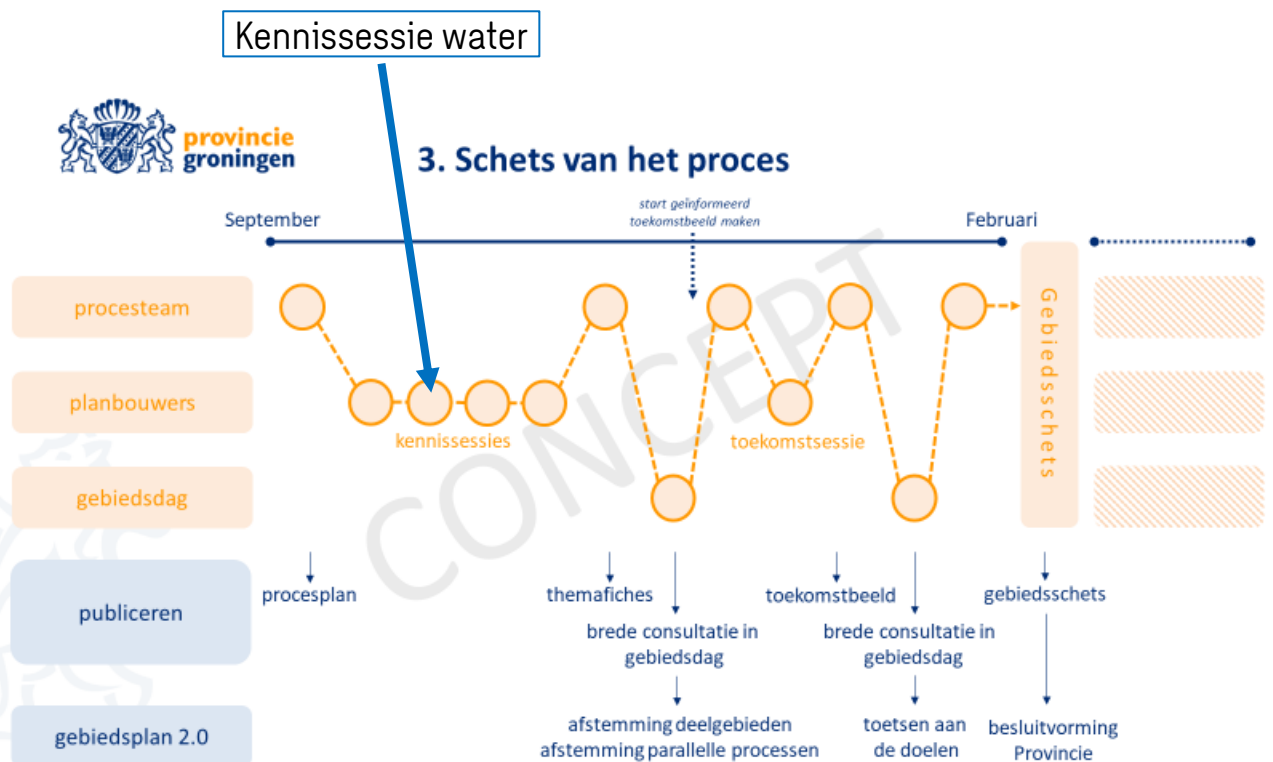

Aanwezigen	
Ludolf Fledderman	Akkerbouw Johannes Kerkhovenspolder
Monique Mul	Provincie Groningen, vanuit CLM Onderzoek en Advies
Ronald Leeraar	Waterschap Hunze & Aa's – hydroloog
Hermen Klomp	Waterschap Hunze & Aa's – Waterkwaliteitsadviseur
Han Vermue	Provincie Groningen, vanuit RHDHV
Marloes Luitwieler	Provincie Groningen, beleidsadviseur Water
Tonny Doornbos	Akkerbouw Finsterwolde
Dick Abee	Gemeente Oldambt – Economisch strategisch beleidsadviseur
Annechien ten Have	Varkenshouderij & akkerbouw Ulsderweg
Sander Dijk	Waterschap Hunze & Aa's – planoloog
Thea Gielleit	Bestuurslid Stichting Groninger Dorpen
Harold Martens	Provincie Groningen – Landbouw
Gerard de Groot	Melkveehouder – Nieuw Beerta
Leendert Jan Onnes	Akkerbouw & pluimveehouderij Reiderwolderpolder
Emiel Blauw	Provincie Groningen, vanuit Sweco – verslaglegging
Pieter van der Burg	Akkerbouw & pluimveehouderij polderweg, Oostwold
Boelo Tijdens	Akkerbouw, deel biologisch – Nieuw Beerta
Marian Lugtenberg	Akkerbouw, Nieuw Scheemda
Doeko van 't Westeinde	Akkerbouw, LTO afdeling Oldambt - Bad Nieuweschans
Oscar Borsen	Groninger Landschap -landschapshistoricus
Lammechien Hut	Gemeente Oldambt – ruimtelijke ontwikkeling
Albert Vos	Provincie Groningen – projectleider VLOED
Sacha Stevens	Provincie Groningen, vanuit Sweco
Hemmo Bolhuis	Akkerbouw & schapenhouderij - Reiderwolderpolder
Marja van Schie	Onafhankelijk voorzitter
Amarens Reitsma	Provincie Groningen Gebiedsregisseur deelgebied Oldambt
Afwezig, bekend	Gerhard Hurenkamp, Silvana Moed, Kees van Hal, Renee Bekker, Mirjam Bakker, Henk Westerhof, Luuk Volkers

De Gebiedsschets – waar werken we naartoe?

In het gebiedsproces werken we toe naar een gebiedsschets met gedragen schetsen voor oplossingsmaatregelen op gebied van natuurherstel, bodem, water en klimaat in combinatie met perspectief voor de landbouw voor deelgebied het Oldambt. Waar mogelijk worden hierin andere doelen meegenomen, zoals recreatie en toerisme, landschap en energie. De procesbeschrijving (hoe tot de gebiedsschets is gekomen) maakt onderdeel uit van het document.

Het komen tot een gebiedsschets is een uitdaging omdat de doelen voor klimaat en natuur nog niet allemaal duidelijk zijn. Door het vastlopen van het landbouwakkoord is ook het perspectief voor de landbouw nog niet nader gedefinieerd. Desalniettemin weten we ook al veel wel. Door in het gebiedsproces integraal naar opgaven te kijken willen we in gezamenlijkheid toewerken naar (vol)houdbaar toekomstperspectief voor het gebied.

Op maandag 30 oktober 2023 vond de tweede kennissessie voor de gebiedsschets voor het Oldambt plaats. Het thema van de dag: water. De bijeenkomst vond plaats in het buurthuis Ganzedijk – Hongerige Wolf. De vier kennissessies trappen af met een ontbijt (8 uur) en gaan vervolgens de diepte in. Hiermee ontwikkelen agrarische ondernemers, natuurbeheerders, gemeente Oldambt, waterschap Hunze en Aa's, vertegenwoordiger dorpen en provincie gezamenlijk kennis over de bodem, water, natuur en agrarisch ondernemerschap. De volgende bijeenkomsten over natuur en agrarisch ondernemerschap volgen later in november 2023.

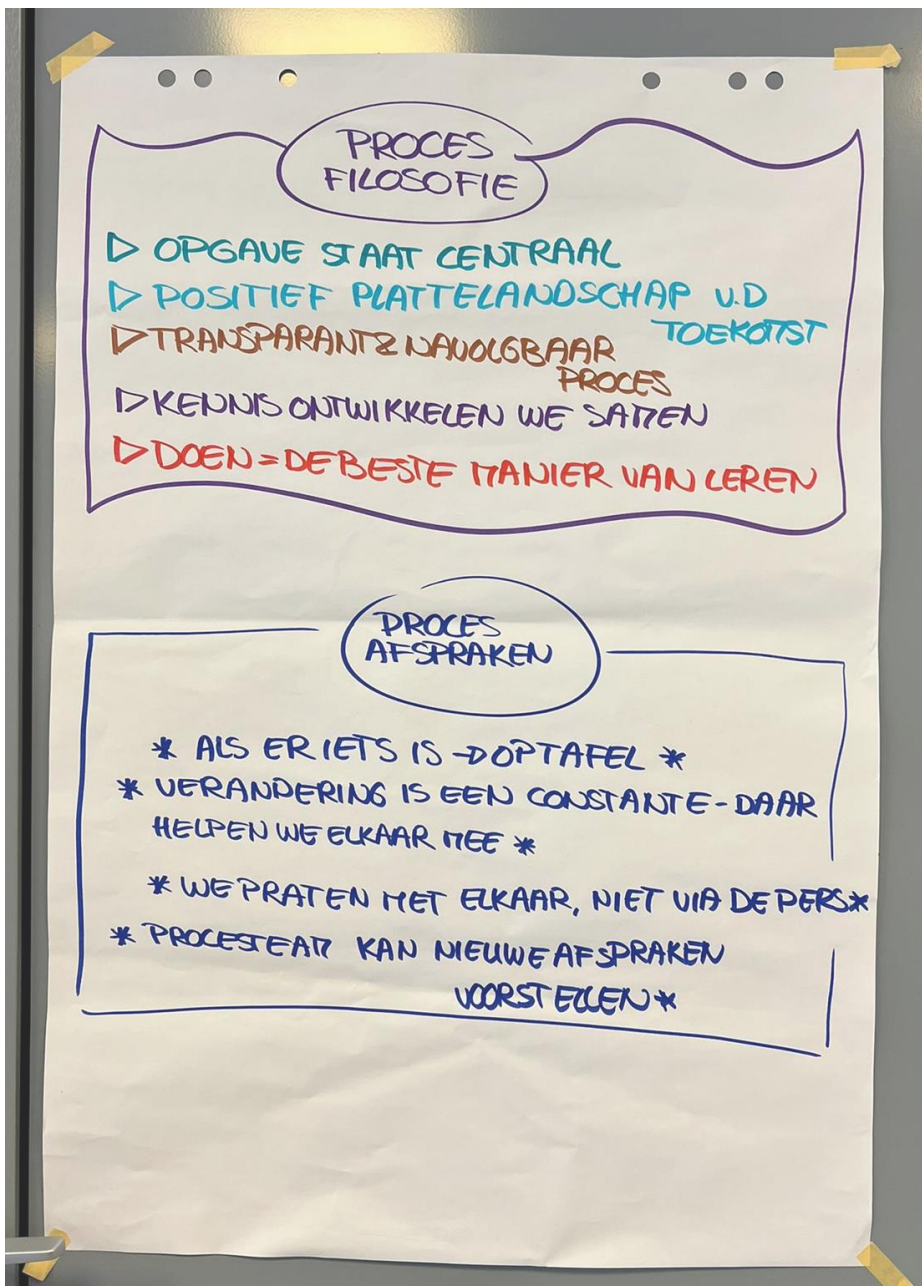
Het doel van deze kennissessie is het delen en gezamenlijk ontwikkelen van kennis over het Oldambster watersysteem. In de bijeenkomsten kijken we op basis van deze kennis zowel naar de verdere toekomst als naar de opgave voor de kortere termijn. Deze kennis helpt om de gebiedsschets voor het Oldambt invulling te geven.

De deelnemers doen in alle vier de kennisbijeenkomsten zoveel mogelijk mee, zodat we kennis opbouwen. Agrarische ondernemers zijn in overleg met de besturen van LTO en GRAJK uitgenodigd en vormen een afspiegeling van het agrarisch ondernemerschap in 't Oldambt.

De uitkomst van de kennissessies wordt vastgelegd in themafiches. Op 11 december zullen deze themafiches breder gedeeld worden in de gebiedsdag. Met de opgedane kennis gaan we de opgave voor de gebiedsschets van 't Oldambt invullen.

Proces filosofie en afspraken

Extra toelichting:

Alle deelnemers van de kennissessies kunnen de inhoudelijke opbrengst van de kennissessie delen met ander inwoners, collega's, ondernemers in het gebied. Na de vier bijeenkomsten zijn de themafiches hiervoor ook beschikbaar. Eventuele vragen en aanvullingen kunnen mee teruggenomen worden naar de kennisbijeenkomsten.

Als deelnemers verbetertips voor het proces zelf hebben, dan graag direct bespreken in de bijeenkomsten of even bellen met Amarens Reitsma of Marja van Schie.

Het thema van de dag

Water en bodem sturend

Regionale stikstofreductie-doelstellingen

Landbouwperspectief

Stikstof

Natuur

Water

Klimaat

Stikstofreductie

Areaaluitbreiding

Instandhoudingsdoelen natuurkwaliteit

Hydrologische doelen

Groenblauwe dooradering

Schoon oppervlakte- en grondwater

Goede toestand grondwaterlichamen

Goede zoetwaterbeschikbaarheid

Reductie van uitstoot broeikasgassen.

Koolstofvastlegging

Water en bodem sturend

Regionale stikstofreductie-doelstellingen

Landbouwperspectief

Water

Langer vasthouden zoet water

Op zand- & kleigronden
- vernatten laagste maaiveld
- bevorderen infiltratie

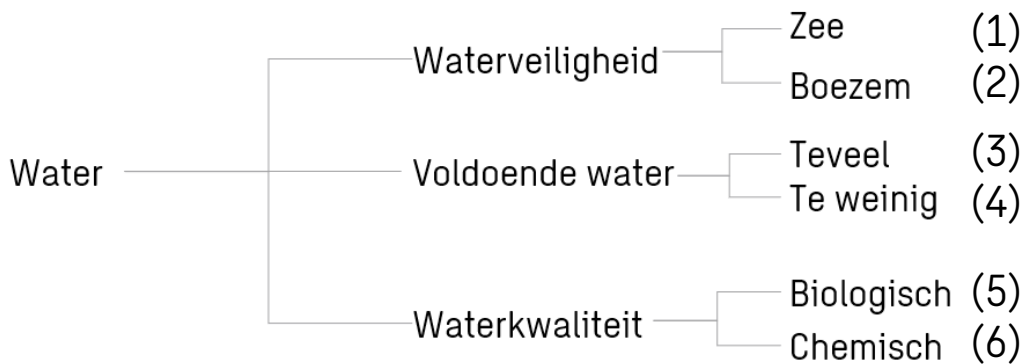
Verziltingsproblematiek - droogteschade

Realiseren KRW-doelen
vermindering uitspoeling nutriënten
- bronaanpak
- vergroten zuiverende werking binnen bodem- en watersysteem

Stand van zaken watersysteem

Sander Dijk, Hermen Klomp en Ronald Leeraar van waterschap Hunze en Aa's gaven een presentatie over het watersysteem van deelgebied het Oldambt. Het actuele watersysteem is op de volgende manieren voor ons in kaart gebracht:

De stand van zaken is als volgt:

1. Zeedijken zijn nu veilig, maar er blijft een opgave voor de toekomst
2. De boezem is op orde, dit komt onder andere door de realisatie van waterberging
3. Over het algemeen is het watersysteem op orde, maar in een aantal gebieden is actie nodig (zie volgende pagina)
4. Meer aanvoer van water doordat het droger is geworden en meer beregening in gebied.
5. Verzilting ten noorden van Hondshalstermeer, in Fiemel en Hongerige Wolf minder een issue
6. Met betrekking tot waterkwaliteit is biologische verbetering zichtbaar, dit komt met name door inrichtingsmaatregelen
7. Wat betreft chemische waterkwaliteit is er verbetering op een aantal punten, maar er is nog steeds een aantal stoffen waar niet wordt voldaan aan de norm

Ontwikkelingen en opgaven watersysteem

Ontwikkelingen

- Zeespiegelstijging en een toename van de kans op zware stormen;
- Toename van neerslagoverschot, vooral in de winter is er meer neerslag;
- Toename droge periodes in voorjaar/zomer, maar ook meer kans op zware buien;
- Onzekerheid over hoeveelheid aanvoer vanuit Rijn (en dus IJsselmeer). Zijn we afhankelijk van in de zomer, in de toekomst wellicht kijken naar andere oplossingen en/of anders omgaan met zoetwater;
- Bodemdaling door aardgaswinning gaat, ondanks stoppen, gestaag door richting 2080;
- Maaiveld daling door veenoxidatie. Dikte van het veen is grillig dus verschilt lokaal;
- Combinatie van zeespiegelstijging, bodemdaling en drogere zomers maken dat zoute kweldruk groter wordt.

Opgaven

1. Gehele zeedijk versterken en verhogen met zicht op 2050. Op de lange termijn nadenken over brede kustzone;
2. Nieuwe maatregelen voor bodemdaling. Op de lange termijn spuien bij natuurlijk verval en/of pompen bij hogere zeespiegel
3. Oplossing voor de natte gebieden, maar daar is vaak veen. Anders omgaan met en/of oplossingen vinden voor gebieden waar sprake is van bodemdaling door veeninklinking onder de kleilaag;
4. Door droge periodes en verandering afvoer karakteristiek vanuit Rijn/IJssel treden in toekomst meer tekorten op en moet verdringingsreeks toegepast worden. Daarnaast moet in de toekomst meer water worden aangevoerd door toenemende watervraag: beregening in landbouw, doorspoeling tegen verzilting sloten en peilverhoging tegen veenoxidatie;
5. Er is nog een aantal inrichtingsmaatregelen mogelijk, maar chemische stoffen zijn beperkend en daarnaast ook bepalend om resultaten waterkwaliteit te verbeteren;
6. Ammonium komt op vrij grote schaal overschrijdend voor in het gebied (in veel gevallen veroorzaakt door uitspoeling van stikstof), daarnaast worden er regelmatig overschrijdingen aangetroffen van verschillende bestrijdingsmiddelen (beeld wisselt per jaar) en stoffen zoals Kobalt en Seleen (via mest).

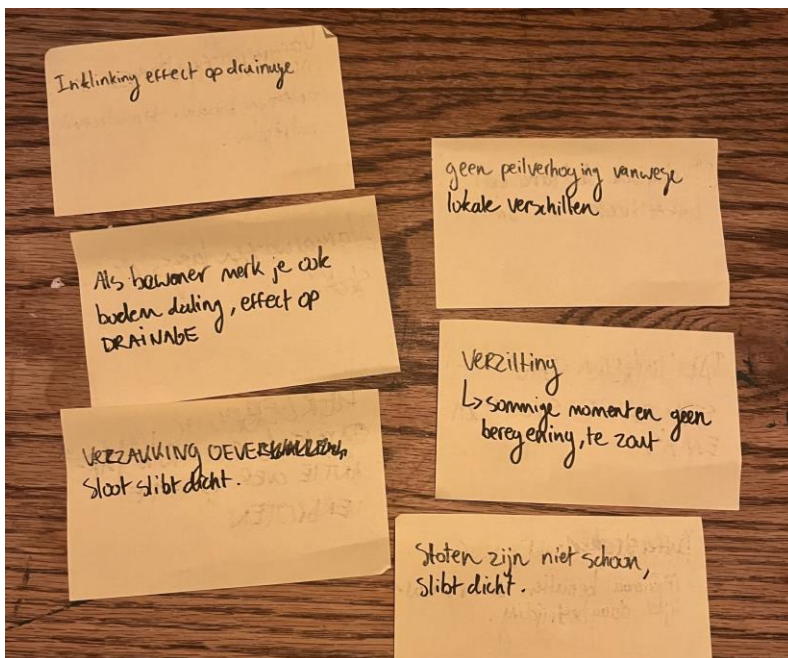
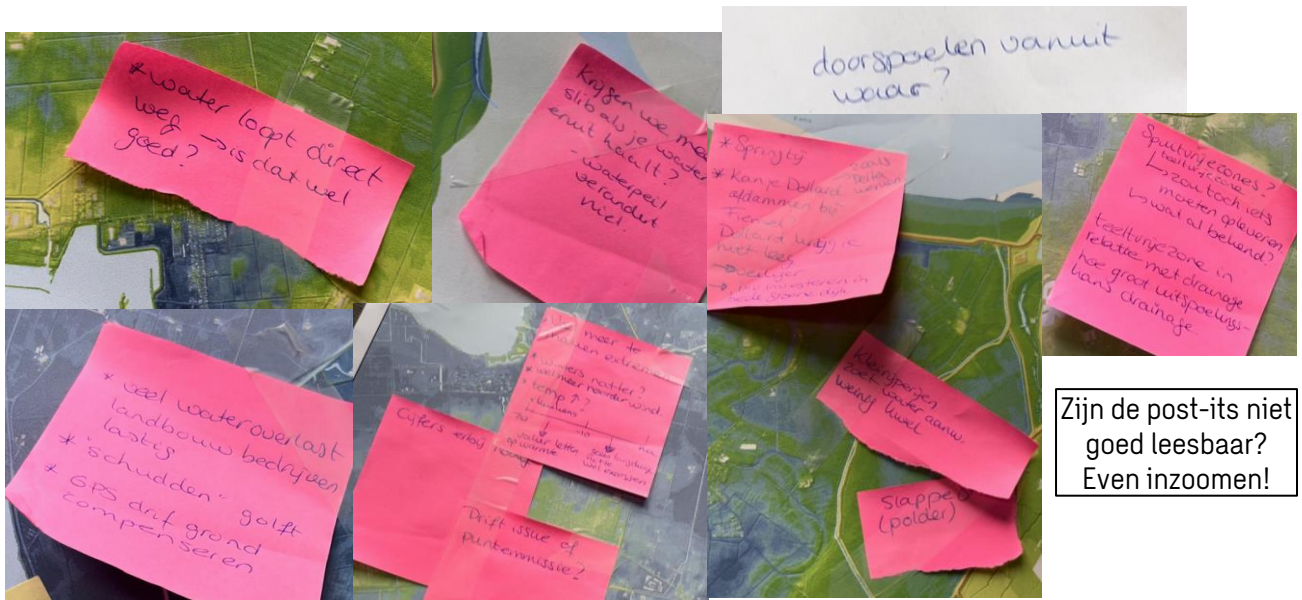
Uitleg Marloes Luitwieler over bodem- en watersturend

Om beter bestand te zijn tegen klimaatverandering en het voorkomen van meer druk op biodiversiteit, sluiten we met het ruimtegebruik zoveel mogelijk aan op natuurlijke kenmerken van het water- en bodemsysteem. Hierdoor wordt de 'ondergrond' conditioneerd voor ruimtelijke ontwikkeling, tenzij dit echt niet anders kan. Dit vraagt dus ook om meer inzicht in ons bodem- en watersysteem

Sessie 1: Wat merken we nu al?

Tijdens deze eerste sessie gingen we in op de vraag: wat merken we nu al? De groep werd opgesplitst in vier groepen met elk een expert van het waterschap en een gespreksleider. Er werd 20 minuten lang overlegd en input verzameld. De input is hieronder samengevat.

Sessie 2: Aan de slag met de toekomst

In deze sessie werd nagedacht over de toekomst. Spelregels waren: verzinnen zonder verplichten. De groep werd wederom opgesplitst in vieren, waarin thematisch werd gebrainstormd:

Toekomstbeeld waterkwaliteit

- Agrariërs geven aan op toegankelijke manier inzicht te willen in data waterschap
- Kennis van agrariërs vergroten over gewasbeschermingsmiddelen
- Onafhankelijke kennis agrariërs over gewasbeschermingsmiddelen
- Nieuwe manieren van onkruidbestrijding voor waterkwaliteit: voorbeeld van hergebruik slootmaaisel en benutten bufferstroken voor plaagbestrijding/vergroten biodiversiteit

Toekomstbeeld veilige en aantrekkelijke kust

- Extensieve veeteelt op (nu al) lage gronden waar akkerbouw straks niet meer mogelijk is
- Voor oplossen problemen ook kijken buiten grenzen van plangebied
- Maak een slag met indijking Dollard t.b.v landbouw en ruil dit met laagste binnendijkse gronden die (estuariene) natuur worden
- Oldambt als voorbeeldgebied hoe wij samenwerken en tot oplossingen komen

Toekomstbeeld Zoetwater

- Water vasthouden als verdienmodel
- Ruimte bieden voor agroforestry
- Ontwikkelen van zilt-tolerante gewassen
- Accepteren dat er onkruid bestaat

Toekomstbeeld Bodemdaling

- Peil kan niet verder worden verlaagd door veenoxidatie
  - Keuze tussen:
    - Gebied opnieuw inrichten en doorgaan met huidig gebruik
    - Gebied behouden en gebruik aanpassen
- Zonder keuze geen voorbereiding op de toekomst
- Gaten opvullen met slib
  - Meer inzicht in kwaliteiten gebied

Lange termijn

- Bodemdalingsgebied met verbinding naar Dollard wordt getijdenzone
- In laagste gebieden nieuwe teel/ander gebruik

Korte termijn

- Teelten redden door verkleinen peilvakken en beperkte peilverhoging
- Peilgestuurde/onderwaterdrainage
- Waterbuffering kan:
  - In laaggelegen gebieden die zijn opgegeven voor landbouw
  - In Oldambstermeer i.c.m dijkverhogingen voor verhoging waterpeil

Vriendelijke feedback

Wij hebben gesproken over het watersysteem op vier punten: zoet water, bodemdaling, de kustzone en waterkwaliteit. De volgende sessie gaat over natuur.

Op basis van deze bijeenkomst wordt een themafiche water opgesteld. De groep heeft ermee ingestemd dat de input die geleverd is verder kan worden aangevuld. Het themafiche zal meegroeien met de kennis die uit andere sessies komt en ook relevant voor het thema water kan zijn.

Vriendelijke feedback:

- Ging beter dan de vorige keer, het ging meer over de inhoud
- Het was goed dat de bodemsessie eerst was, omdat dit onderwerp wat meer ruimte nodig had voor discussie
- Er was meer tijd voor praten dan de vorige keer. Dat was prettig
- Als de opgave nog concreter geformuleerd kan worden, dan helpt dat
- Er kon een helderdere link worden gelegd tussen thema's bodem en water. Bodem is een belangrijk mechanisme dat voor een groot deel bepalend is voor watersysteem. Gezonde bodem zorgt voor minder afspoeling en beter vasthouden water (voor wateroverlast/droogte)